

ХЪРБЪРТ УЕЛС

„ГОЛЯМАТА ЧУЧУЛИГА“

Превод от руски: Албена Прижибиловска, 1983

chitanka.info

ХЪРБЪРТ ДЖОРДЖ УЕЛЗ е известен като един от основателите и класиците на научнофантастичната литература. „Война на световите“, „Невидимият“, „Първите хора на луната“, другите романи и многобройните разкази на писателя и досега вълнуват хората, предмет са на безкрайни подражания от страна на начинаещите (а и не само на тях) писатели фантасти.

Разказът, който предлагаме на вашето внимание, не е съвсем обикновен. На пръв поглед това въобще не е фантастика. Но, от друга страна, разказът е написан през 1909 г. във вид на спомени на наш съвременник дълголетник (роден през 1888 г.) за един от епизодите на неговата младост. И за да напише тези „мемоари“, Х. Уелз е трябвало да се пренесе „мислено“ във втората половина на ХХ век, т.е. да види първите дни на въздухоплаването така, както ние днес ги възприемаме. Надяваме се, че на читателите няма да им бъде безинтересно да се запознаят с още една страна от многообразното дарование на забележителния английски писател.

Моят първи аероплан! Какъв ярък спомен от далечните дни на детството!

Да, да, именно през пролетта на 1912 г. аз се сдобих с летателния апарат „Alauda Magna“ — „Голямата чучулига“. Тогава бях строен 24-годишен мъж: блондин с разкошна буйна коса, която украсяваше безразсъдно смелата ми млада глава. Направо бях неотразим, въпреки че поради късогледство носех очила. Те така добре подхождаха на моя забележителен орлов нос, който никой не би рискувал да нарече безформен. Та това бе нос на авиатор. Аз добре тичах и плувах, бях убеден вегетарианец, носех дрехи само от вълнен плат и неизменно се придържах към най-строги възгледи във всичко и по всякакъв повод. Нито едно ново течение или движение не минаваше без моето участие. Имах два мотоциклета и на голямата фотография от онези години, която и досега е в кабинета ми над камината, съм издокаран с кожен шлем, защитни очила и ръкавици с ревери. Добавете и това, че минавах за голям специалист по пускане на аеростати.

Напълно естествено беше, когато започна авиационният бум и на всички им се искаше да летят, аз пръв да се хвърля в самия пъкъл.

Известно време ме възпираха сълзите на рано овдовялата ми майчица, но в края на краищата търпението ми се изчерпи. И аз ѝ заявих:

— Ако не бъда първият жител на Минтончестър, полетял в небето, ще напусна града. Това е! Аз имам твоя характер, мамо. Точка по въпроса...

Колко са свежи в паметта ми мечтите и съмненията от онова време!

Ах младост, младост!

Помня как препусках с бясна скорост на мотора за Лондон, за да си изясня положението на нещата и да направя поръчка.

В крайна сметка купих „Голямата чучулига“ от малката кантора на Блекфрейтърс-роуд. Нейната поръчка беше отстъпена на тази фирма от друг фабрикант на аероплани в 11 часа поради смърт на клиента. За да получа апарата, аз надхвърлих възможностите на моята скромна сметка в банката. Дори и сега за нищо на света няма да назова цената, която заплатих. Бедната ми майчица!

Не мина и седмица и частите на летателния апарат бяха доставени на полянката зад нашата къща. Двама твърде посредствени

механици започнаха да ги монтират.

О, каква радост! И тази тръпка пред прага на безразсъдно смелата ми постъпка. Никой не ме беше обучавал да летя. Всички квалифицирани инструктори много месеци напред бяха вече наети, и то за луди пари. Но да се спра на половината път не беше в моя характер. Не бих издържал отсрочка на полета, дори ако ставаше дума само за някакви си три дни. Уверих мама, че съм взимал уроци. Какъв син ще съм, ако не мога да я излъжа, за да бъде тя спокойна.

Помня ликуващото си вълнение, когато престорено равнодушно надничах и се въртях около апарата, който добиваше все по-завършен вид. Доброжелателната половина от жителите на градчето почтително ме зяпаха иззад зеления жив плет. Запалвах цигара и си придавах дълбокомислен вид, наблюдавайки работата на механиците. За да запазя аероплана от досадниците, които обичаха да си пъхат носа навсякъде, наех стария безработен Снортикъмб да пази съкровището ми през нощта.

За своето време „Голямата чучулига“ беше красавец, макар да предполагам, че днес неговият вид би предизвикал иронична усмивка у всеки ученик. Това беше моноплан, напомнящ творение на Блерио. Имаше най-забележителния седемцилиндров двигател от системата „Джикей-си“ с мощност 40 конски сили и маховик марка „Джи-биес“.

Отне ми цял час, докато регулирах работата на мотора. От бученето му можеше да оглушееш — трещеше като картеница. Свещеникът изпрати да ми кажат, че пише проповед „За покоя в душата“ и никак не може да се съсредоточи над избраната тема — така му пречи шумът. Приех този протест благосклонно. Моторът за последен път изхърка и замлъкна. Хвърлих дълъг поглед на моето съкровище, след което тръгнах на разходка из града.

Стараех се да се държа скромно, но не можех да не усетя всеобщото внимание към мене. Тръгвайки, забравих да се преоблека. Бях облечен в брич и кожени гамаши, купени специално за полета, а на главата — кожен шлем с небрежно поклащащи се „наушници“, така че можех да чувам всичко, което се говореше наоколо. Не успях да стигна до края на „Хайстрийт“ и зад мене вече вървяха не по-малко от половината жители на градчето на възраст до 15 години.

— Имате намерение да летите ли, господин Бетс? — попита ме един бузест хлапак.

— Като птица?

— Недейте да излитате, докато не се върнем от училище — умолително изписука някакво момченце.

Тази вечер се чувствах като високопоставено лице на посещение в страната. Направих визита на стария Лептън — нашия учен градинар. Голямо усилие му костваше да прикрие колко е поласкан от моето внимание.

Когато излязох навън, надникнах в хотела „Бик и коне“ просто така, да изпия чаша лимонада. Всички говореха за моя аероплан. Достатъчно беше да се появя на прага и посетителите млъкваха за миг, а след това въпросите се сипеха като градушка.

Специално подчертавам този факт, тъй като твърде скоро се убедих, че приливите и отливите в популярността се отнасят към най-необяснимите и изменчивите явления в света.

Особено си спомням как старецът Чизмън, месарят, чиито свине аз после премазах, отново и отново повтаряше с тон на пълно удовлетворение:

— *Да се вдигнеш* във въздуха не представлява никаква трудност. *Да излетиш* няма да ти е трудно.

При това той намигаше и кимаше с глава към другите почтени бакали, които се бяха събрали там.

Да излетя не беше трудно. „Голямата чучулига“ с лекота се откъсна от земята. Достатъчно бе моторът зад мене да изреве, а перките да започнат да се въртят — и хоп, хоп, — апаратът няколко пъти се отблъсна от земята, плъзгачите увиснаха под предните колела и ние бързо се понесохме над полянката към живия плет, който ограждаше дома на свещеника. Моят апарат се движеше напред и нагоре някак вълнообразно, както се полюшва, когато се движи едра, но темпераментна дама.

На прага на нашата веранда бегло зърнах моята храбра дребна майчица, която се опитваше да сдържа сълзите, горда със сина си. До нея стояха двете слугини и старият Снайп. Съсредоточих цялото си внимание върху кормилото, тъй като не ми се искаше да увисна на крушите в градината на свещеника.

Като излетях, усетих леко потреперване на аероплана. Видях как при моето гръмко приближаване тълпата на междуселския път между живите плетове се разбяга на различни страни. Едва след полета,

когато всичко свърши, разбрах какво е измислил този идиот над идиотите — Сиортикъмб. Той явно си втъпил, че крилатото чудовище се нуждае от връзване (иначе не мога да си обясня хода на неговите разсъждения). Към краищата на крилото на самолета завързал по едно дебело въже, дълго 12 ярда, и с тях прикрепил самолета за двата железни кола, на които обикновено се опъва мрежа за бадмингтон. „Чучулигата“ без никакви усилия бе изтръгнала коловите и сега те се влачеха след самолета, танцуваха, подскачаха, помитаха всичко, което им се изпречваше на пътя, и нанасяха жестоки удари. Разказах ми, че на междуселския път най-много си изпатил бедният Темпълкъм: плешивата глава на стареца получила силен удар по тила. След това направихме на пух и прах парниците с краставици на свещеника, лишихме от живот папуга му, изкъртихме горната рамка на прозореца на кабинета му и като по чудо едва не ударихме слугинята, когато тя се показа на втория етаж. Разбира се, тогава аз нищо не знаех за своите творения, които ставаха много по-ниско от нивото на полета. Постарах се да заобиколя къщата на свещеника и въпреки всичко едва не закачих красивата постройка. След това помолих бога да не докосна крушите в далечния край на градината. Това ми се удаде.

Хвала на всевишния за здравите цилиндри на мотора!

Да пилотираш самолет се оказа много по-трудно, отколкото си представях: моторът оглушително ревеше, а кормилото беше като живо — упорито ми се съпротивляваше. Все пак успях да насоча апарата към пазарния площад. Прелетяхме много ниско над откритото магазинче за зеленчуци на Стант. Железните колове минаха по постройката отзад, весело преброиха керемидите на покрива и събориха върху тротоара, пълен с хора, лавина тухли от разбития комин. След това самолета рязко наклони предната си част. На единия от железните колове му хрумнало като котва да се закачи за покрива на къщата на Стант. С огромни усилия можах да се промъкна бързо покрай конюшната на хотел „Бик и коне“. Честно да си призная, все пак я закачих. Като ски плъзгачите за приземяване се плъзнаха по гребена на покрива, а лявото крило се изкриви от комина, непохватно се опита да се откачи и се повреди още повече.

По-късно ми казаха, че повлечените от самолета колове са изсвирили дяволски коварно над пълния с хора пазарен площад, тъй като самолета най-напред се забил, а след това рязко подскочил

нагоре. Правя една уговорка: тази част от повествованието явно е преувеличена. Никой не е умрял. От момента, в който се появих над магазина на Стант, а после се спуснах от покрива на конюшната, за да преброя стъклата на парниците на Лаптън, е минала всичко на всичко не повече от половин минута. Ако хората бяха проявили разумна предпазливост, а не ме зяпаха, никой нямаше да пострада. Нима трябваше да разяснявам на всеки и на всички, че може да ги тресне железната тояга, която е решила да ми прави компания. Ако трябваше действително да се предупредят хората, то това следваше да го стори този идиот Снортикъмб. Непредвидената повреда на лявото крило, а също така появилите се прекъсвания в работата на единия от цилиндрите изискваха цялото ми внимание.

Изглежда аз бях виновен че бутнах стария Дадни от втория етаж на станционния автобус, но нямам никакво отношение към по-нататъшните маневри на автобуса, който след галопа сред пазарните сергии се връза във витрината на магазина на Чизмън. Не мога аз в края на краищата да отговарям за постъпките на невъзпитаната тълпа безделници, на която й хрумнало да тича през глава по подредените на земята глинени съдове и да преобърне тезгяха, на който продаваха масло. В случая аз бях само изкупителна жертва.

Не бих казал, че върху парниците на Лаптън ние паднахме или преминахме по тях. Не. Ако трябва да бъда по-точен, то тук подхожда само думата „рикоширахме“. Да, само този глагол.

Беше много странно да чувствуваш как те носи голям, способен да се държи във въздуха апарат, който по същество е едно цяло с теб. И макар че ти с все сила се стараеш да го управляваш, той ту подскача, ту с трясък пада на покрива на поредния парник. Най-накрая, след петата или шестата атака, аз въздъхнах с радостно облекчение: започнахме да набираме височина.

Всичко неприятно веднага се забрави. Съмненията, дали „Голямата чучулига“ е сътворена за полет, се разсеяха. Тя можеше да лети. И още как!

Имах намерение да се вдигна спираловидно над постройките и дърветата, а след това да опиша няколко кръга около църквата. До този момент бях толкова погълнат от гмурканията и внезапните резки движения на чудовището, че почти не обръщах внимание на това, което ставаше на земята. Едва сега успях да видя как неголяма тълпа

начело с Лаптън се беше устремила през ливадата на Чизмън. В ръцете на Лаптън страшно блестеше вила за тор. „Хм! Кого ли преследват?“

С подскачане и поклащане се издигнах все по-високо и по-високо.

Сътресението от силния удар във ветропоказателя изключи мотора на „Чучулигата“. Така и не разбрах как се ударих в този нещастен ветропоказател. Може би лявото крило, изкривено от покрива на къщата на Стант пречеше на точното управление на апарата. Така или иначе, аз ударих това уродливо украшение, повредих го и в продължение на няколко дълги секунди ми се струваше, че всеки момент аеропланът ще рухне на пазарния площад. Въпреки всичко с неимоверни усилия успях да задържа апарата във въздуха. (Хората, които не сплесках, можеха поне да проляят по една благородна сълзица.) Като се понесох, закачайки връхчетата на дърветата на Уиткъмб, въздъгнах с облекчение и... разбрах, че моторът не работи. Вече нямах време да избирам място за кацане, възможност да завия — също. Та какво съм виновен аз, че доброжелателната четвърт от жителите на града беше запълнила ливадата на Чизмън? Но тази ливада ми предоставяше единствената възможност да се приземя, без да се сгромолясвам. Реших да се възползувам от нея, рязко поех надолу и направих всичко, което зависеше от мене. Възможно е да съм повалил на земята няколко души. Но какво да се прави — прогресът изисква жертви!

Да, да, наложи ми се да убия неговите прасенца. Въпросът стоеше така: или да се приземя върху пасящите свине и да съкратя по този начин дължината на пробега, или, като прелетя над тях, със засилване да се врежа в свинарниците от гофрирано желязо. От мене щеше да остане само мокро петно, а краят на всички свини е неизбежен.

Най-после спряхме. С усилие се изправих в цял ръст и се огледах. Веднага ми стана ясно, че в прилив на черна неблагодарност Минтончестър се кани да отнеме моите скромни лаври на организатор на Деня на авиацията.

Като куршум изскочих от бедната „Чучулига“, профучах през свинарника, пресякох градината на Фробишер, прескочих стената в двора на котеджа на Хинкс и се озовах в двора на полицейския участък.

— Здрасти — каза инспектор Нентън. — Потроши ли бричката си?

— Не, но хората като че ли са се озлобили. Аз искам... Впрочем затворете ме в килията...

Две седмици, цели две седмици не ми даваха да се приближа до собствената си машина. Когато възбуждението малко попремина, аз напуснах гостоприемния полицейски участък и се запътих към къщи. Наложих си да се прокрадвам по околния път, само и само да не дам повод за ново избухване на негодувание у съгражданите ми. От само себе си се разбира, че заварих мама да се възмущава от това, как са се отнесли с мене.

И ето, представете си, аз се оказах в обсадно положение в стаята на втория етаж, а „Голямата чучулига“ се виждаше на поляната на Чизмън. Той твърдеше, че е превзел апарата. Веднаж през нощта се появи силен вятър и запрати моя любимец през плета — отново върху парниците на Лаптън.

Той ни изпрати много глупава бележка. В нея пишеше, че ако ние не си приберем аероплана, то като обезщетение на загубите щял да го продаде. По-нататък следваше дълга тирада за причинения ущърб. Беше споменат и неговият пълномощник. Мама побърза да отиде в Апнъртън Кориър, където се обърна към Клемпс („Доставка на мебели“). Юначагите от кантората намериха товарна кола за превоз на греди и докато тази голяма каруца пристигна на мястото, общественото мнение се смекчи до такава степен, че аз лично можех да ръководя превозването на аероплана. Той се беше стоварил върху руините от агротехническите нововъведения на Лаптън като голяма пеперуда, почти невредим, ако не се смятаха няколкото дупки, изкривените стойки и наклонените подпори, а също така и счупеният плъзгач. Беше опръскан целия с кръв от прасетата и изглеждаше непривлекателен.

Аз веднага се хвърлих към мотора и докато пристигне товарната кола, той вече работеше, както трябва.

Тържественото шествие към къщи ми възвърна популярността. С помощта на тълпа мъже натоварихме „Голямата чучулига“ на каруцата.

За по-сигурно се разположих в креслото на пилота и впрягът от седем разнопородни коня помъкна аероплана към нашата къща.

Разбира се, беше твърде необмислено да постъпя така, както направих (едва сега го разбирам). Но имайте предвид: аз се възвисявах на триумфална колесница, наоколо се вълнуваше море от хора и всичко това ме възбуждаше. Упоение от славата! Повярвайте, аз имах намерение само да ги приветствувам, като запаля мотора, а се вдигнах във въздуха. Бр-р-р! Като че ли нещо се взриви. И ето, „Чучулигата“ се откъсна от каруцата и се втурна над пасището за втори полет.

— Боже!...

Реших да набера малко височина, да направя завой и да кацна на полянката зад нашата къща. Уви! Първите аероплани бяха много своеволни създания.

Впрочем, да се приземя в градината на свещеника не беше лоша идея. Именно така и постъпих. Може ли да ме обвиняват за това, че на полянката в този момент закусваше цялото семейство на свещеника заедно с поканени от него приятели.

И досега не мога да проумея как не убих свещеника. Предният ръб на лявото крило го закачи за брадичката и го понесе в такова положение — напред с гърба, цели 10 ярда. Гръбначните му прешлени вероятно бяха от стомана: но даже и да беше така, поразително е как не му откъсна главата. Може би той се е държал за нещо отдолу? Очевидно, моето смайване бе причина да се забия във верандата...

Всичко стана на пух и прах. А моторът, половината от аероплана и аз се приземихме през големия двукрилен прозорец в гостната стая. Страхотно ни провървя, че прозорецът беше широко отворен. Няма нищо по-неприятно от тънкото стъкло на прозорец, особено ако се случи да прелетиш през него.

На „Голямата чучулига“, на моя първи аероплан, дойде краят. Никога, даже в мислите си, аз не се опитвах да го върна. Просто не ми стигна решителност...

После се разрази истинска буря.

Идеята вероятно се състоеше в това да накарат мама и мене да заплатим всичко, което се е разрушило и счупило в Минтончестър от самото сътворение на света. И още, ние трябваше да се бръкнем в джобовете си за всяко животно, което е издъхнало внезапно. Тарифата напълно отговаряше на претенциите им. Изглежда, че някои жители на

града си въобрази, че той ще процъфти само чрез нашата платежоспособност. Свещеникът се опита да прибегне към остаряла форма на шантаж, като ни заплаши с разпродажба, за да покрие разходите. Но аз смирено се съгласих: „Разпродавайте...“

Позовах се на дефектния мотор, на съдбовното стечение на обстоятелствата, та излизах извън кожата си, за да стоваря вината върху фирмата от Блекфрейърс-Роуд и във формата на допълнителна мярка за безопасност представих документ за неплатежоспособност. Благодарение на моята майчица аз не притежавах никакво имущество освен два мотоциклета (злодеите ги конфискуваха), тъмна стаичка за занимания с фотография и множество подвързани книги: по аеронавтика и за прогреса изобщо. Майка ми, разбира се, не беше виновна. Тя нямаше никакво отношение към случилото се.

И така, независимо от всичко неприятностите се стовариха като лавина върху главата ми. Достатъчно бе да се появя на улицата и всевъзможна сбирщина от ученици и разни момченца викаха след мене обидни думи. Глупаци като старецът Лаптън, без да се съобразяват, че човек не може да заплати за нещо, което не е получил, ме заплашваха с физическа разправа. Оставаше ми един изход — да замина за Италия и да оставя бедната си майчица да укротява човешките страсти с присъщите ѝ сдържани маниери. Трябва да си призная, че тя прояви забележителна твърдост. Не жена, а кремък.

Както и да е, жителите на градчето не спечелиха особено много за нейна сметка. Все пак наложи ѝ се да се прости с уютната къщичка в Минтончестър и да се присъедини към мене в Ароз независимо от омразата ѝ към италианската кухня. Още с пристигането си тя забеляза, че и тук вече бях успял да стана в известен смисъл знаменитост, тъй като за три дни успях да се сгромолясам в три различни планински цепнатини, с което безспорно постигнах рекорд. Но това е вече съвсем друга история.

Но все пак преживяното си струваше. Да, струваше си! Как ми се иска да се повтори всичко. Зная, не един стар чудака като мене седи сега до камината и въздиша за бързвъзвратно отминалото си щастливо временце, пълно с приключения, когато всеки смел мъж можеше свободно да полети и да ходи, където си иска, да руши, каквото си иска, а после хладнокръвно да пресмята щетите и да размишлява какво ще му струва всичко това.

Публикувано в списание „Криле“, брой 11/1983 г.

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.